

Nasveti Javne službe kmetijskega svetovanja

Ozelenitev varovalnih pasov vzdolž vodnih tokov z dovoljenimi rastlinami

KMEČKI GLAS

2. avgust 2023

Pri vzpostavitvi zatravljenih varovalnih pasov je treba upoštevati tudi dostopnost na pas, še posebej ob vodotokih 1. reda, kjer mora biti pas širok 15 metrov in boste lahko posejane dovoljene kmetijske rastline (TDM, DTM, trave, lucerno ...) uporabljali tudi za krmo živali. Dostopnost na varovalni pas s kmetijskimi stroji bo ključnega pomena tudi za vzdrževanje pasu, saj mora biti tudi varovalni pas obdelan v skladu z dobro kmetijsko prakso. Prav s košnjo boste namreč preprečevali rast in širjenje invazivnih rastlinskih vrst (zlate rozge, japonskega dresnika ipd.).

V varovalnem pasu, posejanem konec marca 2023, so junija že visoke rastline zlate rozge. Zato POZOR: v varovalnem pasu bo treba poskrbeti za preprečevanje širjenja invazivnih rastlin!

Mešanica trav in detelj v varovalnem pasu njive s koruzo in krompirjem, ob vodotoku 1. reda, tri tedne po setvi

Igor Škerbot, specialist za področje zelenjadarstva, okrasnih rastlin, poljedelstva, KGZS – Zavod Celje, in Diana Bogovič, vodja projekta EIP, GZC

V skladu z veljavno uredbo o pogojenosti bo v prihajajočih dneh in mesecih za vse, ki imate svoje površine ob vodotokih in osuševalnih jarkih, širših od dveh metrov, ozelenitev varovalnih pasov z dovoljenimi rastlinami novost, s katero boste kmetovalci izpolnili predpisane zahteve in tako poskrbeli za varovanje površinskih voda. Ob tem naj poudarimo, da morajo varovalne pasove ob vodotokih v okviru Skupne kmetijske politike vzpostaviti vse države članice.

Pri vzpostavitvi varovalnih pasov morate kmetovalci poiskati svoji njivski površini in vodotoku primerno rešitev, in sicer kaj, kdaj in na kakšen način posejati. V varovalni pas seveda lahko upoštevate obstoječo zarast grmovja in drevja ali obstoječe zatravljene kolovozne poti ob vodotoku ter k temu le še dodate manjkajočo širino ozelenjenega pasu do zahtevanih treh, petih ali 15 metrov, odvisno od vodotoka.

Za vse kmetovalce, ki obdelujete njivske površine ob vodotokih, je še posebej pomembno, da poznate zahteve dobrega kmetijsko-okoljskega pogoja št. 4 (DKOP4), ki govori o vzpostavitvi varovalnih pasov vzdolž vodnih tokov po vsej Sloveniji:

- Oranje v varovalnem pasu je prepovedano, dovoljena je površinska obdelava zaradi vzdrževanja varovalnega pasu (priprava zemljišča za setev dovoljenih posevkov, košnja, mulčenje ali pašja).
- V skladu z zakonom o vodah morajo biti vzpostavljena priobalna zemljišča, ki so za namen tega standarda DKOP4 varovalni pasovi, in sicer v širini 15 metrov ob vodah 1. reda ter v širini pet metrov ob vodah 2. reda.
- Varovalni pasovi v širini treh metrov morajo biti vzpostavljeni tudi ob osuševalnih jarkih, širših od dveh metrov.
- Varovalni pas je lahko zaraščen s travo, travnimi mešanicami, deteljami, lucerna-

mi, travno-deteljnimi mešanicami, deteljno-travnimi mešanicami, samoniklimi rastlinami, grmovjem ali drevesi.

- Znotraj varovalnih pasov je prepovedano gnojenje z organskimi in mineralnimi gnojili, kar ne velja za iztrebljanje živali na pašnikih med pašo.
- Znotraj varovalnih pasov je prepovedano uporabljati FFS (velja že od leta 2002).
- Znotraj varovalnih pasov je prepovedano tudi odlaganje organskih gnojil.
- Paša živine na varovalnih pasovih se lahko izvaja brez poseganja v strukturo vodnih teles. Znotraj varovalnih pasov se izvaja napajanje živine v vodotokih na za to določenih mestih in na kontroliran način, brez pretiranih znakov poškodbe zemljišča. Živino napajamo na kontroliran način v več manjših skupinah. Živali na paši v varovalnem pasu ne smemo dokrmeljati.

Zahtevano poraščenost varovalnega pasu z dovoljenimi rastlinami, navedenimi v 4. alineji prejšnjega odstavka, je treba vzpostaviti čim prej, saj se bo od januarja 2024 neizpolnjevanje te zahteve sankcioniralo z znižanjem plačil (neposrednih plačil, KOPOP, EK, DŽ, OMD, lokalne pasme in sorte, biotično varstvo rastlin in Natura 2000 plačil). V praksi to pomeni, da je treba varovalne pasove zasejati že po spravi poljščin, poleti in jeseni 2023, da bodo rastline dobro vzkalile in bo pas ozelenel do zime.

KAJ JE NUJNO TREBA UPOŠTEVATI?

Najprej lahko zatravite varovalni pas v žitnih strniščih ob vodotokih, tudi na njivah, kjer boste sicer po pravilu žit sejali neprezi-me ali prezimne dosevke. Vendar pozor: če

leži njiva s strniščem tik ob vodotoku, ne morete do vodotoka posejati npr. krmne križnice, ampak lahko v varovalni pas sejete le dovoljene rastline: travo, travne mešanice, detelje, lucerno, travno-deteljne in deteljno-travne mešanice. Naslednja priložnost za setev varovalnega pasu bo jeseni, po spravilu koruze, krompirja, ajde ...

Pri tem morate NUJNO upoštevati prepoved oranja v varovalnem pasu in tla pripraviti za setev le s plitvo površinsko obdelavo tal. Le tako boste varovalni pas uredili v skladu s predpisi in se izognili sankcijam. Rastline, ki jih boste posejali vanj, morajo namreč do zime vzkaliti, tako da bo pas ozelenjen in pripravljen na prezimitev.

Setev varovalnih pasov lahko izvedete s sejalnicami za direktno setev, s sejalnicami, pri-

ključenimi na stroje za plitvo obdelavo tal, v prihodnosti pa tudi iz zraka s pomočjo dro-nov. Seveda je pomembno, da semena posejete v skladu s priporočeno količino na enoto površine (v kg/ha), zato upoštevajte priporočene setvene norme in specifične poljske pogoje (npr. suha, vlažna tla), da bo vložen trud priprave in setve poplačan z ozelenjenim varovalnim pasom.

Z varovalnimi pasovi, ki so pomembna zaščita pred površinskim zanosom onesnažil iz kmetijskih površin v površinske vode, se ukvarjamo tudi v projektu EIP Oblikovanje trajnostnih kmetijskih praks na priobalnih zemljiščih površinskih voda. Več fotografij in videoposnetkov o praktičnem preizkušanju na partnerskih kmetijah tega projekta lahko najdete na spletni strani Kmetijsko-gozdarskega zavoda Celje in na Facebook strani projekta. Namen projekta EIP je predlagati trajnostne kmetijske prakse na priobalnih pasovih površinskih voda za zagotavljanje dobre kakovosti vode v vodotokih in posledično vodonosnikih.